

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja l., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvaškega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24. — Tekoči poš. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 13

V Trstu, 1. julija 1925.

Leto VI.

Organizacija

Bliža se delegacijsko zborovanje, dogodek, pred katerim se samo ob sebi oglašava vprašanje: kaj je, kaj hoče organizacija?

Odgovor je bistveno vedno isti: oni stari, obrabljeni obrazec o gmotnem in moralnem napredku stanu ostaja nespremenjen, četudi izgleda danes kakor žgoča ironija.

Gmotni napredek stanu? O kakem gmotnem napredku ni govora. Z minulim aprilom je dobilo učiteljstvo neznaten povišek, ki pa ni nikak napredek, če se ozremo na poslabšanje valute. Učitelj ostane v obstoječem gospodarskem redu oni revež, ki si mora od ust odtrgati, če naj preživi svoje otroke, če naj jim oskrbi nekoliko izobrazbe, da jim bo lažji boj za obstanek. S pretežnim delom družbe drži tudi naš stan navzdol, v oni gospodarski položaj, ki ne dovoljuje več normalnega življenja, ampak zahteva vedno večjih odpovedi in nalaga vedno večje žrtve. Istočasno se nam onemogoča vsakršna borba za izboljšanje gmotnega stanja s tem, da se bdi nad vsakim g. b. učiteljstva. Na ta način se res prepreči vsak nastop za izboljšanje gmotnih razmer stanu, ne more se pa zabraniti, da bi ne bilo naše stanje vsak dan bolj kritično.

Drugi cilj, ki ga ima učiteljstvo in torej tudi vsakršna organizacija pred seboj, je moralna osamosvojitve. Ni mu nič manj potrebna kot vsakdanji kruh. Človek ni mrtev stroj in n. nema žival, ki dela, kakor določata gibalna sila ali bič. Človek lahko prenese ponižanje, zlostavljanje, nasilstvo, žrtvoval bo včasih celo svoj intelekt, toda v njem bo vendar ostala iskra dostojanstva, če ni popolnoma propadel. Zadet v tem svojem čutu bo stisnil zobe, a ne bo uklonil tilnika v jarem.

V tem pogledu je prestalo učiteljstvo v zadnjih letih več kot prejšnjem tekem ene polne generacije. Z vsemi sredstvi se mu je delala sila. Največkrat ni šlo za velika, občevljavna načela, ampak je odločala osebna svojevoljnost, nestrpnost, zloba, sovraštvo in prepogosto naga sebičnost. Morda ga ni učitelja, ki ne bi bil v milejši ali trši obliki postavljen pred aut-aut, pred preizkušnjo, ali je njegov značaj trden ali krhek. Vendar jih je bilo več, ki so sprejeli vse posledice neupogljivosti, kakor pa onih, ki so se prodajali.

Udarci niso prestali. Pripravljeni moramo biti na nove in ne vemo, za kakšno dobo. Vzlic vsem udarcem smo še živi. Učiteljstvo je v svoji skupnosti odpornejše, kot so mislili tisti, ki so se ga hoteli posluževati kot objekta brez lastne volje in prepričanja. Ni se upognilo stranki, ne vabam napredovanja in ne grožnjam, da izgubi kruh. Nedvomno bi bilo življenje učiteljstva lažje, če bi postalo golo orodje,

če bi smatralo šolo za kolonijo, ki je le za to tukaj, da se izkoristi. Toda večina učiteljstva je tako življenje odklonila in ni mogla drugače, ker bi mu žig sramote zagrenil vsak grizljaj, kupljen z moralno zavrženostjo.

Nobena vlada ne more zahtevati od učitelja več, kot da je dober učitelj, ki ne krši zakonov. Ne more pa zahtevati od njega, da se odpove svoji pravici do duševne prostosti. Plača, ki jo učiteljstvo prejema za svoje delo, je premajhna že za oni živce razjedajoči trud v šoli, kaj še le, da bi zanjo prodali svojo duhovno svobodo! Ko bi tudi ne vedeli, odkod je denar, s katerim se plačuje učiteljevo delo v šoli, vemo, da so nad gmotnimi dobrinami vrednote, ki jih sektam in doktrinam na ljubo nikdar ni mogoče zatajiti.

Za tem, za duhovno prostostjo stanu je organizacija stremela z vsemi svojimi sredstvi. Stremenje je visoko in zahteva dolgočrtnega dela, ker je treba vedno toliko več časa, kolikor večji je cilj. Uspehi niso tako očitni, kakor bi jih izkazalo drugačno delo, vendar jih je čutiti. V najtrših razmerah in v absolutni odvisnosti, v borbi z nešteti ovirami, od najnasilnejših do najrafiniranejših smo vzdržali svoje ustanove. Izobraževalno delo se je ponekod nadaljevalo vkljub vsem grožnjam in družva so večinoma poslovala brez ozira na vse nasprotujoče sile. Ne prijateljski nasveti ne pritisk niso mogli spraviti učiteljstva z ravne poti ljudi, ki branijo svojo samostojnost. Gotovo, včasih je kdo trepetal v bojazni, vendar sta mu nagon in vest govorila, kaj je pravo. Ko bi vsi organizirani premagali to bojazen, ki nima nikake upravičene podlage, bi bil to naš velik korak naprej, pa naj nam prinese prihodnost karkoli.

Ali je organizacija potrebna ali ne, o tem ni mogoče tu staviti vprašanja. Bilo bi sramotno za učiteljstvo, če bi hoteli o tem razpravljati. Dokler bo kaj učiteljstva, bo v njem nagnosko živela težnja, da si je blizu, da si pomaga, da se bodri in čaka boljših zvezd, ko bo reakcija izplahnila. Bilo bi idealno, če bi organizacije sploh ne potrebovali. Toda tega razkošja si nažbrže učiteljski stan nikdar ne bo mogel privoščiti. Zato je mogoče organizacijo očitati napake, a je ni smeti rušiti, če se ne gradi obenem kaj boljšega, kar more obsegati vse pripadnike stana.

Žal, niso vsi z nami. Nekateri gredo svojo pot. Kdor je v takih časih izven organizacije, ali je siromak na duhu, ali je slab. Ali je kratkoviden, da ne more spoznati, kako je usoda enega v tesni zvezi z usodo vseh, ali skuša zavarovati svoje koristi s tem, da pada drugim v hrbet. S takimi ljudmi ne moremo imeti ničesar skupnega. Pojdimo mimo njih, ker niso vredni tovariške besede in tudi ne poklica, ki ima nalogo, da vzgaja mladino v značaje.

IZJAVA.

«Tolminsko učiteljsko društvo» izjavlja, da gospod Ivan Mahnič, učitelj v Podbrdu, ni povzročil odslo-

vitve tovarišice Bratinove in Trebšetove, kakor je pred časom trdil neki dopisnik v «Edinosti».

Odbor.

Delovna šola

(Nadaljevanje.)

V zadnjem nadaljevanju je izpadel sledeči odstavek o izletih:

Ekскурzije so sedaj zelo običajne. Če pa naj bodo uspešne, je paziti na sledeče: 1. Uspeh izleta je zelo odvisen od priprave nanj: predhoden razgovor, skupno obravnavanje vprašanj in metod (kaj naj se ogleda in na kak način), dovršeno organiziranje ekskurzije in razdelitev vlog. 2. Pri ekskurzijah se snov le zbira (ne preobsežna), obdela pa se šele po zletu, v sledečem razgovoru ali pri delu v šoli (red in razvrščevanje vtisov, novi izrazi, reprodukcija opazovanega in eden ali drugi zaključek za prakso ter njegova dejanska uporaba, uvedba takih ekskurzij kot splošna šolska navada). Pri tem je vedno važno, da se ne izgublamo v množino podrobnosti. Najvažneje je tudi, da se otroci pri ekskurzijah ne utrudijo niti z množino vtisov, niti da se telesno ne izmučijo: ekskurzije naj bodo večinoma kratke.

10. Razvoj umskih zmožnosti v prvem šolskem letu. Pod to točko je govora o umski vzgoji v smislu razvoja formalnih umskih zmožnosti. Za najvažnejše med temi zmožnostmi smatram priučenje in relativno zmožnost otrok, da samostojno rešijo naloge, ki jih daje življenje. Zato je naša metoda «reševanja nalog»: Če nudi življenje težkočo, naj jo otroci po možnosti sami premagajo. Primeri: 1.) «Nimamo knjig» — kje naj jih kupimo? Kako to zvemo? Kako najdemo trgovino po navedenem naslovu? Kam naj gremo? 2.) «V šoli je mraz» — do koga se je obrniti in kako se to stori? Kdo naj se tja obrne, ker smo sami še majhni? Kaj je napraviti, da se naša prošnja upošteva? Skratka, gotove težkoče, ki jih nudi življenje, povzročajo vrsto «dejavnosti». Metodika izbire takih nalog iz življenja je enostavna: od nalog, ki zahtevajo eno praktično dejanje, se preide k takim, ki jih zahtevajo več. Zelo poživilja skupno reševanje nalog, to je skupen razgovor in skupna razdelitev vlog. Razlaga učitelja je dopustna le v skrajnem slučaju, v obliki nasveta pomočnika ali sovdeležnega tovariša. Ni pa izgubiti izpred oči starost otrok in ne smejo se jim staviti naloge, ki presegajo njih moči in ki bi jim jemale pogum: pri tem je bolj premalo kot preveč, ako naj ostane otrok duševno živahen.

Druga važna spretnost je obvladavanje izrazov in klasifikacija, to je zmožnost, imenovati in razvrščati predmete in njih funkcije. Zanimanje za imena je pri otrokih veliko, zato se ne bojmo rabiti strokovnih izrazov; otroku koristijo pri razločevanju koristnih predmetov, kajti če naj je pridobljeno znanje eksaktno in jasno, se morajo poudarjati razlike med rečmi (na pr. «mizar» in «tesar», «manufaktura» in «galanterija» itd.) Po drugi strani je zmožnost razvrščanja prvi korak do sposobnosti posploševanja. Vendar se tudi tu ne smemo prenačati: ta naloga je večja kot za eno leto. Metodična navodila: 1. strokovni izraz naj se otroku pove, če zanj prosi ali če zamenjuje reči, (učitelj mu pove: «To se imenuje tako in ono tako», in na ta način išče otrok, opozorjen vsled razlike označenja, resnično razliko), 2. klasificiranje in grupiranje naj se zveže z dejavnostjo in z govorjenjem otrok, (urejevanje, uvrščanje, imenovanje), pri čemer naj se večina vaj v klasificiranju prenese v drugo šolsko leto.

Kar se tiče govorjenja, so najuspešnejša sredstva za njegov razvoj prosto pripovedovanje otroka, ne da bi se pri tem popravljali provincializmi, stili-

stične in sintaktične napake, (važno je, da otroku najprej «razvežemo jezik» da v šoli ne onemi), množina realnih izrazov in obogatitve terminologije (razvoj polne in bogate govornice), poziv otrokom, naj pripovedujejo, kaj so delali in naj odgovarjajo pred skupnostjo (živa in točna govornica). Razen tega naj se v najmlajšem oddelku tudi učiteljevemu pripovedovanju odmeri dosti časa, pripovedovanju, sličnemu onemu v otroškem vrtcu, vendar po vsebini stvarnejšemu.

S tem bi bili zaključeni splošni metodični migljaji. Ti migljaji, kakor tudi zgoraj navedeni program, nudijo čitatelju le malo, če se zadovoljuje le s pasivnim čitanjem tega dela. Ne bo zmožen, uporabiti jih v praksi in združiti tu razsejane nasvete v konkretno izkušnjo. Da je komu ta razprava koristna, je potrebno, da si sestavi načrt enega učnega tedna v kakem poljubnem mesecu, in sicer kolikor mogoče obsežen, skoro bi dejal do minute natančen. Ta načrt bo brez pomena za šolo, ker ne gre zaposlenje v šoli — kakor ne bitka v vojni — po že prej določenem načrtu: v praksi je treba razumeti oddaljiti se od načrta. Vendar je pomen takih načrtov velik: razvijejo učiteljevo zmožnost, da združi v konkretni dnevni praksi znanje, raztrošeno po knjigah. Tu pa naj bo svarilo: Ne zgneš vse metodike v en dan, kajti sicer bo preveč in eksplozivna.

11. Pouk čitanja in pisanja: Meje med otroškim vrtcem in prvim šolskim letom so zabrisane. Po eni strani naj šola da dosti časa posnemovalnim, gradilnim in gibalnim igram, ilustriranju, hišnim opravilom in intimnim uram otrokovega odmora, in je treba temu oddeliti vsaj tretjino šolskega dneva. Po drugi strani pa je že mogoče vpeti čitanje in pisanje v otroški vrtec, če se to zgodi naravnim potom (štetja se bodo otroci brez-pogojno učili v njem, ne da bi posebe svetovali). A baš vsled razvitja svojega načrta hočem tu govoriti o čitanju, pisanju in računstvu.

Bralec se bo morda spominjal, da se otrok vežba že od prvega tedna, kako se rabi svinčnik. Istočasno izdelujejo starejši otroci dvojne črke na steklit papir, ki so nalepljene na zeleno lepenko in enake ali v obliki drugačnih skupin črk iz pisalnega papirja (pisane poševne, pokončne ali lepopiesne črke). Kakor hitro obvladajo otroci svinčnik, pričanja učenje črk, pri čemer se začne s soglasniki: o, e, a, i, u. Naučenje vsake črke ima dve dobi: 1. učiteljica kaže črko iz steklitega papirja: «To je a, to je i,» nato pravi: «Poglejte» in vodi otrokov kazalec po črki kakor je pisana; otrok jo večkrat otiplje, končno tudi z zaprtimi očmi (spomin vidnega živca), 2. otrok spozna črko, če jo čuje imenovati: «Daj mi a, i,» 3. učiteljica vzame črko in vpraša: «Kaj je to?»

Predno se vzamejo vsi soglasniki, preidemo že k soglasnikom, ne da bi zato določili učne ure, ampak po znanježeljnosti otrok, pri čemer določijo ti tudi vrsto črk. Osnovno postopanje je isto. Le učiteljica izgovarja pri učenju soglasnik naglo in razločno in ga hitro veže z najrazličnejšimi samoglasniki, na pr. «m, m, m, ma, mi, me, m, m, m». Otroci ponavljajo. Če ni uspeha, se ura preloži (to je: ni treba z nenaravnimi ukrepi nekaj «doseči za vsako ceno»). Če se otroku ne posreči zveza črk, se mu da navodilo: «Poškusi v mislih reči m, tako, usta so zaprta; zdaj daj glas, odpri usta za «a», naglo, naglo, hitreje». Obenem se popravljajo jezikovne napake. Učenje črk se torej vadi priložnostno in v slučajni vrsti.

(Dalje.)

C. Drekonja.

Didaktična razstava v Firenci

(Konec).

Črez «Ponte vecchio» me pelje pot po ozki ulici ven iz mesta. Po daljši hoji dospem skozi «Porta romana» na prosto.

Tam sredi parka stoji palača in v njej je tretji oddelek didaktične razstave: profesionalne vojaške in druge šole. Pred palačo stoji v ograjenem prostoru hišica, podobna lični baraki. To je eksemplar italijanske potovalne šole. V ubožnih občinah nimajo šolskih prostorov. Prebivalstvo ki se peča zlasti v goratih krajih Srednje in deloma Južne Italije z živinorejo (drobnica) in poljedelstvom, ne živi skupno v večjih centrih, temveč je razstreseno kot pri nas v alpskih deželah. Za pobijanje analfabetizma v teh krajih delujejo razna društva. V največji meri pa se zanima za kraje država sama z izdatnimi podporami društvom, z zalaganjem šolskih potrebščin, z vzdrževanjem učnih moči. Tamošnje šole pa niso enake prejšnjim našim potovalnicam. Z učno močjo (največkrat učiteljico) se seli iz kraja v kraj, od selišča do selišča, šola z opravo in stanovanjem. Šola je iz lesa in zgrajena tako, da jo je mogoče razdreti, naložiti na voz in prepeljati v drugi kraj. V isti hišici je spredaj učna soba s klopmi, v podaljšku pa je stanovanje sestojeeče iz kuhinje in spalnice. Te vrste šole so torej podobne onim na Islandiji, kjer potuje učitelj iz kraja v kraj za daljšo dobo. V Italiji se seli potovalna šola vsakih šest mesecev.

Takoj v prvi sobi v palači imajo svoj prostor otroški vrtci (asili infantili) iz Tridentinske in Julijske Benečije. Razstava nam kaže zaposlitev otrok, telesno vzgojo mladoletnih, ustroj vrtecev zlasti s higijenskega vidika (uspeh hranitve, zdravniško nadzorstvo). V isti sobi so razstavila društva za pobijanje nepismenosti načrte posameznih šol, šolsko opravo in šolarske izdelke. Zemljevid na steni kaže v manjših in večjih krogih procent analfabetov v posameznih deželah. Edina dežela brez analfabetov je Piemont. Julijska Krajina kaže čisto majhen krog, nasprotno kaže Lombardija kljub rodovitnosti in gostosti prebivalstva precej večji odstotek nepismenih. Največje število analfabetov pa štejejo južne dežele.

V drugi dvorani so razstavile svoje izdelke razne profesionalne šole, kakor one železne industrije, elektrotehniške, vrvarske, raznih lesnih obrti. Stavbarske šole so razstavile modele v lesu: stolpe, strehe, okraske i. dr. Zastopane so bile tudi krojne

šole (modistke). Trgovske šole so razstavile knjigovodstvo in korespondenco. Agrikulturne šole so izlozile konzervirane poljske in sadne pridelke. Sicer je treba pripomniti, da so bile prav poljedelske šole najmanj zastopane. Isto je bilo na ljudskošolski razstavi, kjer ni bilo opaziti skoraj nič izdelkov, ki bi kazali profesionalne izgleda takozvanih nadaljevalnih šol (corsi integrativi). Razstava industrijalnih in profesionalnih šol je kazala deloma delovne pripomočke, v ostalem pa proces izdelovanja bodisi v naravi ali pa v modelih ter že izgotovljene predmete. V tretji dvorani je bila razstava vojaških šol. Nautični inštitut v Benetkah je izložil celotne konstrukcije ladij in ladijskih strojev v pomanjšanem merilu. Oddelek za brezžično telegrafijo je razstavil istotako aparate v zmanjšanem merilu. Na ogled je bilo obilo slik iz raznih vrst vojaškega vežbanja, zlasti telovadbe. V tem odelku je bilo izloženo tudi raznovrstno orožje od l. 1500 dalje.

Poslednji del razstave me pelje v davno preteklost. V palači kr. prefekture je bila predložena zgodovina italijanske šole. Razstava, ki je bila razvrščena kronološko, je kazala zgodovinski razvoj šole s pomočjo slik, reprodukcij, reliefov, listin in knjig.

Tu se je človek zatopil daleč nazaj v avgušinske šole. Slike Benozza Gozoli so predstavljale življenje sv. Avguština in njegove šole od prve do katedralne. Slede reprodukcije slik in skulptur iz Giottovega stolpa, ki kažejo meniške šole (trivium in kvadrivium) ter sedem prostih umetnosti. V steklenih omarah so izloženi posnetki rokopisov od Virgila preko 4. stoletja do Petrarca. Med pergamenti leže pisane knjige s karakteristično ornamentacijo, posebno začetnih črk.

Iz skolastične šole stopimo v renesančno in v dobo humanizma. Dante, Boccaccio in Petrarca nam predstavljajo pričetek duševnega in z njim tudi šolskega preporoda. Čuti se nov življenski dih. Umetnost dobi tu večji razmah. Na spisih in slikah opazimo prehod iz pisanja v tiskarstvo. Slede kiparske in slikarske šole. V naslednjem prostoru si oglemo življenje v zavodnih šolah (jezuitske) in preko teh pridemo do univerz. Knjige v omarah nam kažejo stopnjo in milje šole; poleg so razstavljene listine, dokumenti tičeči se razvoja šolstva, rokopisi velikih mož. Posebna soba je posvečena šoli in spominom iz dobe italijanskega vstajenja. Tu srečamo Mazzinija, Manzoniya, Fogazzara in druge. Drugi oddelek zgodovinske razstave kaže šolo in knjigo od starih časov srednjega veka do danes.

Angleška šola

V.

Srednje šolstvo.

V razvojnih letih srednjega šolstva, ki se gibljejo od 1860.—1890., srečamo štiri znamenita imena, ki so si prizadevala na vso moč, da bi se šola na Angleškem izpopolnila po vzorih francoskih in pruskih. Ti možje so: Kingsley, propagator «muscular Christianity», Ruskin, veliki estēt in socialist, Huxley, propagator znanosti in Matthew Arnold, širitelj in zagovornik humanizma. Vsi so povdarjali, da je bil dotedanji šolski problem v deželi zanemarjen, nedosleden, nezadosten in z ozirom na ljudstvo skrajno krivičen. Sekundarni študij je bil dostopen le razredu bogatinov; srednji sloji in delavske množice pa so bili vsled razmer prisiljene, šolati svoje otroke v zavodih manjšega pomena. Lahko rečemo, da je velika večina angleških otrok, dovršivši samo 6 ali

7 let ljudske šole, morala prestopiti prage tvornic, denarnih podjetij, uradov še nezadostno pripravljena. Za dopolnitev njihovega izobraževanja je ponekod skrbela večerna, drugod nedeljska šola, ki se je včasih izpremenila v dnevno obrtno šolo.

Toda socialne potrebe angleškega ljudstva in vzgledi inozemstva so tudi angleško srednjo šolo potegnili za seboj in se je tedaj tudi srednješolski organizem v zadnjih desetletjih silno razvil. Razmerje med številom srednješolskega dijaštva in številom prebivalstva, ki je bilo v letu 1895. še 2,5‰, je doseglo v l. 1918.—19. ž evišino 8,7‰ in znaša danes že preko 10‰. A se angleški laburisti ne zadovoljujejo niti s tem več in zahtevajo popolno brezplačnost srednješolskega pouka, kar se bo morda tudi zgodilo v najkrajšem času. Te ugodnosti je že danes deležna množica 73.000 srednješolskih dijakov, ki se šolajo popolnoma ali vsaj delno brezplačno. Tudi ni redkost slučaj, da angleški delavec,

ki se je posebno izkazal v profesionalni školi, doseže vpis na univerzo, če le prestane predpisane izkušnje.

Ker se angleška mladina posveća v pretežni većini obrtima, industriji in trgovini, je naravno, da je najveći naval otrok na profesionalne škole; le manjši del obiskuje srednje škole, ki prav za prav še le danes začenjajo tvoriti naravno vez med ljudsko šolo in univerzo. Zato je srednja šola pretežno kulturna in ker daje učencu od 12 do 18 let neko določeno splošno znanje, ne izdaje tudi posebnih spričeval ali diplom.

Vpis na višjo šolo, v univerzo, je moguć le po prestatem izpitu brez ozira na predhodni studij.

Glavna karakteristika angleške srednje škole se kaže u svobodni konkurenci. Posamezne škole, tuđi isbeđa tipa, tekmujuje med seboj za boljši notranji ustroj. Šola ima pravico, da si z sprejemnim izpitom sama izbere dijaški materijal. Ker se je angleško srednje školstvo ža od nekđaj vsled nekih psihičnih posebnosti angleške rase razvijalo po većini u zavodih, imamo tuđi danes tu tip škole-zavoda, kamor vpisujuje svojo decu vsi, ki jim je to materialno moguće. Tu preživu dijak tri trimestre in sme domov le o praznikih ter velikih počitnicah. U većjih centrah pa se je razvil tuđi drugi tip srednje škole, takozvane dnevne ali večerne škole, ki prepušća skrb za otrokā tuđi samemu domu. Vendar Anglež daje prednost prvemu tipu, kjer je vzgoja bolj usmerjena in uspješna. S tem pa ni seveda rečeno, da bi ne ljubil domačnosti, a jo ljubí u drugem smislu, po svojem temperamentu in miselnosti, ki stā precej različna od naše. Na Angleškom dom in družina ne moreta tvoriti celote, ki je sama sebi namen, ampak stā oba podrejena individuju in narodu. Služití lastni domovini in razviti lastno osebnost, to stā dve mogućni gibalí u življenju angleškega državljanā.

Srednje školstvo je ponekod popolnoma održevano od države, drugod zopet le podpirano; ponekod pa

je popolnoma neodvisno in prepušćeno samo sebi. U majhnih mestih in o deželi srećujemo najstarejši tip angleške srednje škole, «public schools», ki vzgajaju otroke premožnejših slojev in iz katerih so izšli možje slavnih imen, kakor n. pr. Byron, Sheridan, Lord Palmerston, ki so vsi izšli iz zavodov u Harrow; ali: Gray, Shellez, Gladston, Swiburne, ki so se školali u zavodu mesteca Eton; ali Ben Jonson, Dryden, Locke, Gibbon, ki izhajaju iz škole u Westminsteru. Vsi ti zavodi, nastali že pred stouletji, so nekake samostojne republike z bogatimi posestvi, podpirane od zapušćin in dotacij zasebnikov, raznih javnih korporacij in varujuje strogo lastno tradiciju ter avtonomiju. Vodi in upravlja jih poseban direktorij, kateremu je podrejen resnični, duševni vodja zavoda, ki pa je skoro povsod duhovnik oficijelne cerkve. Ta je navadno mož velike energije, moralno zdrav, izredno učen, a obenem praktičen in človeški. On je popoln gospodar čez vse duševno in vzgojno snovanje u zavodu, ter ima obenem pravico, da si po lastnem prevdarku izbira učiteljsko osobje. Zavod ima glavno poslojje z učnimi sobanami, bibliotekami itd. Prog tega so postavljene hiše, u katerih živi povprečno do 30 dijakov, ki jih vodi in nadzoruje poseben «house-master». Ta živi vedno z njimi, jih poučujuje, včasih tuđi s pomoćju pomoćnikov «assistant master», in se ravna po principu, «kđor počuje, mora tuđi vzgajati». Po končanem dnevnom pouku ostane vzgojitelj «tutor» z učenci, se vdeležuje ali nadzoruje njih izvenškolsko delo, igre, ter jih tako spoznava in iz teh spoznanj sam črpa smernice za nadaljno delo. Učenci spě in živě u skupinah po tri ali štiri u posebnih sobicah in se tako naućuju samostalnosti, ki jim je za poznejše življenje korisna. Nekateri zavodi imaju celo posamezna poslopja, ki sluđuju za studij muzike, kjer se vsāk dijak posebej posveća svojem u priljubljenemu godalu, a so sobice tako opremljene, da drug drugoga ne moti. (Dalje.)

Ne može se dalje....

To moramo da konstatiramo, i to baš sada u lijepom premlajeću. Sve buji i raste i sva priroda se razmahala i sve živi svojim novim, sočnim i pomladjenim životom. Ali čemu da opet tu opisujem lijepim frazama i poetskim zanosom tu našu lijepu prirodu! Baciti mi se je na tvrdo i kruto tlo; na naš prozaički školski život.

U svim stvorovima kipe mladuhna krvca; u svim bilinama struji topao život. A i na naše tijelo djeluje božja narav. Srca se naša čute snažnija, duh naš hoće da poleti nekamo daleko, daleko; hoće da proširi obzor; ima volju da se uroni u duboku znanost, — ali sapet je; nema krila, eđa bi mogao poletjeti; zarobljen je u modernim uzama, i zato ne može dalje.

U našim učionama se sve grozničavo pripravlja, da se izvrše još posljednji naućni radovi. Sve čeka nekako svećano školske inspekcije. Didaktični ravnatelji jure od škole do škole. Tu ispituju, nadziru, bilježe i ocjenjuje učitelja i — reformu. U svojim uredima sastavljaju duhovite raporte. Ti raporti su ukrašeni lijepim frazama. Didaktični ravnatelji su zadovoljni s «uspehom» u Gentilijevim razredima. Školski nadzornici hvale divan, marljiv i uspješni učiteljski rad. Kr. Proveditori kuju upravu u zvijezde tu divnu i prepotrebnu školsku reformu. A tamo daleko, daleko — u vječnom Rimu sve si taru ruke od zadovoljstva, te su uvjereni, da i sam — Bog, ne bi bio što boljega izmudrio za naše slavenske škole,

neđo li je to najveći filozof i najmoderniji pedagog Gentile.

Da, gospoda slavna, svi ti lijepi raporti došli su na vaše najviše mjesto. Vaše su sluge vjerno vama gospodarima sve uredili kako ste željeli, učinili su kako će vam najbolje ugoditi; nastojali su, da vama vaše živce ne razdraže; već vas stalno zasjeguravaju, da Gentilijeva reforma u školama lijepo, dapače najdivnije uspjeva; a vi zato, da možete, što se toga tiče — mirno spavati...

Naši nadležnici su vama lijepo fotografirali naše slavenske škole, ma baš onako lijepo, kao što je ruski ministar slikao ruska sela i šiljao svome caru, da ga osvjedoči, da je Rusija sretna

A mi niski prostaci, što da vama pak mi rećemo?! Moralni i karakterni čovjek ne trpi hvale, što se temelji na krivom osvjedoćenju ili varavoj laži. Stoga izjavljamo mi najniži, koji smo istodobno pravi živi svjedoci živěći duhom i telom u reformi: **Ne može se dalje...**

Ako vama nije drago čuti taj jedini iskreni glas, onda izbacite sa sebe i bijednu i kukavnu svoju čovječju sliku, pa se slikajte kao bogovi. Slikajte se andjeoskim krilima, mjesto slabim nogama.

Bivši školski ministar Casati rekao je zastupnicima narodnih manjina, kada su se zauzeli za te naše nesretne i ispod svake kritike škole, da svrha te reforme nije da se djeca što nauče već da crpe i usišu duh Italijanstva. On sam (Casati) «osvjedočio» se već prve godine reforme, da se divno aplicirala, te da je pokazala i znatne uspjehe. (To je dakako izjavio na temelju dospjelih «fotografija».)

No, i mi smo pozvani, da u tome što rečemo. Djeca se zaista nisu ništa naučila, osim kao papige što god brbljati i oponašati opicu. I kad smo to konstatirali, slijedi već samo po sebi, da su djeca na temelju gore navedenog «uspjeha» — još manje «novog duha» pridobili.

Kako može netko uzgajati u nekakvom duhu ili novi duh uštrcavati u tudjem i nepoznatom jeziku?! Kako će se poučavati u Gentilijevim razredima sve one lijepe predmete što ih pretpisuje program, kao n. pr. prirodoslovje, higijenu, o dužnostima i pravima i dr.? Pa povijest? Zar nije možda povijest moćno i uspješno sredstvo, da se uzgoji naraštaj prema tradiciji, te da se tako ulije «novi duh»? Lijepi i junački «Risorgimento» izgublja svaku uzgojnu vrijednost, a bome ni duha ne nadahnjuje, ako se ga tu-

mači, kako je Gentile izmudrio — u tudjem jeziku.

Mi preživljujemo, kušamo i osjećamo danomice tu reformu, i zato pravom možemo ustvrditi, da su naši sudovi o njoj najvjerniji i najtačniji...

To naše razglabanje najljepše potvrđuje glavom sam generalni ravnatelj svih pučkih škola u Italiji g. Lombardo Radice u svojoj knjizi «L'ideale educativo e la Scuola nazionale» u sedmom dijelu, gdje veli: «U školi s drugorodnim naukovnim jezikom prestaje svaki uzgoj za mladež!»

Ovo je živa i neoboriva istina i zato se s tom nesretnom reformom u slavenskim školama ne može dalje!...

Tko drukčije tvrdi, taj vara ne samo sebe, već i cijeli kulturni svijet. Krasković.

Čemu imamo „Učiteljski list“? ali o novodobnih izkušnjah

Šest let ga imamo, a se zdi, da še danes ne vemo, čemu! Prav za prav, vemo in si mislimo približno tako le: List je zato tu, da ga piše urednik (oprosti mi, tovariš, ki te zmerjamo z «urednikom») in morda še par ljudi, ki živijo z glavo v oblakih... Vsi drugi pa, ostali, njegovi bravci, živimo samo še od neke posebne vrste tovarštva, od neke hipotetične medsebojne ljubezni, ki nam veleva, da si smehljaje stiskamo roke, kadar se srečamo kje na poti, da ob časih zborovanj izrečemo poetsko navdahnjeno napitnico in... pika! List pa, ki bi moral biti ogledalo vseh, mene in tebe, «spisatelja ali ne-spisatelja» (da povem v žargonu moderne slovenstva!), ki bi moral biti posoda dela, mojega in tvojega, list pa, pravim, poznamo samo takrat, ko je treba izreči kako sodbo o njem; seveda neugodno, ker drugače: kaj naj bi bila potem kritika! A je vendar tisoč stvari na svetu, stanovskih seveda, ker o drugem ne more biti tu govora, stvari velikih in majhnih, ki jih lahko napišemo vsi, jaz in ti, «spisatelj in ne-spisatelj», ki bi utegnile zanimati vse, mene in tebe, in ki bi bile koristne, to povdarjam posebej, vsakomur.

Taka le zadeva je gotovo izkušnja iz italijanske, nekaka kulturna večera, ki bega po naši zemlji že leta in leta, plaši slovenskega učitelja po dnevu in v noči, pri delu in v sanjah, teži kot mora njegovo očetovsko srce, a se nikakor ne dá ujeti ne z rokami ne z razumom, tako da ta uboga učiteljska para ne ve še danes, pri čem da je! Zakoni se ustvarjajo, dekreti frfotajo v zraku, misli in besede se plašno križajo vsepovsod, a če danes srečaš tovariša na cesti in ga vprašaš: kako in kaj je s to zadevo?, pa se usuje nate toča stavkov, prav za prav niso to stavki, jasni in določni, ampak razni «slišal sem», «pravi», «Nace «meni», Jože «trdi», in končno je ta zmes, kaotična in nedoločna, obeljena še z uradnim ocirkom «Gospod nadzornik so rekli», in je takó pismo zapečatenó. Takó trdno in skrbno zapečatenó, da kadar prideš domov, in v duhu razmišljaš še enkrat vso zadevo, si izprašaš vest, ali «bi» ali «ne bi» in še, kar je menda najglavnejše «kaj in kako bi», pa spoznaš, da se vrtiliš v nekem vrtincu, ki kroži neusmiljeno okrog tebe, da ne vidiš ne naprej ne nazaj in se potapljaš obupno v — brezdelje! Pa je zadeva važna, za večino celo življenjskega pomena, kajti vsi nimamo še polnih službenih let, da

bi lahko srečno in brezskrbno zajadrali v varno pristanjšče težkozaslužene penzije. Izkušnja je treba napraviti, kdor noče, da bo čez nekaj let na cesti. **Toda, kako naj jo slovenski učitelj položi, kako naj se pripravi nanjo, če ni zadostno obveščten o vsem potrebnem.** Izkušnja je lahko obširna, tako obširna, da je nihče od nas ne zmore; pa je lahko tudi tako lahka, da jo gotovo vsak prestane, če je le zadostno informiran o komisiji, o programu, ki ga je treba obdelati, o formalnostih, ki jih moraš napraviti, da te pripustijo k izpraševanju in končno tudi o dnevu njenega pričetka in o kraju, kjer se vrši. Skrb za vse to, skrb za popolno obveščanje učiteljskega stanu v tem vprašanju, bi morala seveda nositi šolska oblast (Proveditorat, nadzornišstvo in posamezna didaktična ravnateljstva); nekaj se že dela tudi pri nas, a vse to je tako kaotično in v neki preskopi meri podano, da je srečen tisti, ki se znajde v tem labirintu uradne megle. Pa mi kdo poreče: Saj so se ustanovili celo posebni tečajji in bi zahajal tja, pa bi vedel, pri čem si! Res je, a ti tečajji niso za vse, ker je na dlani, da ne morejo biti vsem iz krajevnih in morda tudi iz drugih, osebnih vzrokov dostopni. Ali naj bodo ti učitelji izključeni od možnosti polaganja izkušnje iz italijanske? In končno, če povprašaš sam takega obiskovalca tečaja, pa kmalu spoznaš, da i on ni o vsem točno informiran. To se je zgodilo piscu teh vrstic, ki je govoril o zadevi z več tovariši.

Pa mi poreče kdo: Kaj spada vsa ta zadeva k našemu glasilu! Spada in sicer, če že ne drugače, vsaj tako-le: Med nami so tovariši, ki so, ali po svojih uradnih funkcijah, ali po osebnem znanju, obveščeni, natančno obveščeni, o vsem potrebnem za italijanske izkušnje; nekateri so baie že prestali te izkušnje. Naravno je, da vprašam: Kaj naj delam s takim tovarštvom, ki se je, morda iz lenobe ali bogsigavedi iz katerih drugih vzrokov, zavilo v molk, se takorekoč mumificiralo, v vprašanju, ki zadeva vse, mene, ki živim še v temi neznanja, in tebe, ki si morda že srečno prestal vso muko in križanje dni preizkušnje? Čemu imaš list, svoj stanovski list in zakaj molčiš o stvari in njem?

K sklepu pa še to: **Dolžnost oblasti (Proveditorata, nadzornikov i. dr.) pa bi bila, da se pri komisijah informira natančno o vsebini in obsegu italijanskih izkušenj ter da obvesti učiteljstvo o vsem njegovem stanovskem listu.** Povsod v Evropi je navada taka in zakaj naj bi ne veljalo isto za Italijo, ki je po mojem mnenju vendar ena izmed najbolj civiliziranih držav sveta!

Iz organizacije

VII. DELEGACIJSKO ZBOROVANJE (1925)

Volosko - opatij. društvo:

37. Demarin Josip. — 38. Gasperini Antica.
— 39. Sirotič Josip,

Koprsko društvo:

40. Čok Anica. — 41. Kabaj Ljudevit. — 42. Pečenko Ivan. — 43. Makarovič Slavoj.

Namestnica: Čok Jelica.

Tolminsko društvo:

44. Drekonja Ciril. — 45. Gerželj Albina. — 46. Ivančič Albert. — 47. Jelinčič Rudolf. — 48. Ma'lič Ivan. — 49. Oblesčak Marija. — 50. Perin Marica. — 51. Podgornik Filip.

Goriško učiteljsko društvo zboruje v Trgovskem domu 2. julija t. l. ob 10. uri z dnevnim redom: 1) Predsednikovo poročilo; 2) predavanje g. Franceta Bevka: Dramatika v ljudski šoli; 3) eventualije.

IV. samoizobraževalni tečaj se vrši pri Sv. Luciji od 20. do 25. julija.

Vodstvo tečaja se bo oziralo le na one, ki so pravilno priglašeni, in le oni bodo imeli pravico do povrnitve voznih in prenočiščnih stroškov. Zvezino vodstvo je ukrenilo tako radi reda in vsled dosedanjihkušenj.

Obenem je odredilo podaljšanje roka za priglašenje k tečaju do 10. julija. Kdor je zamudil, se torej še lahko prikladi do tega dne in sicer direktno zvezinemu tajniku.

Udeleženci, ki računajo na povrnitev stroškov, so dolžni redno prisostvovati vsem predavanjem.

Priglašenci morajo biti 20. VII. (v ponedeljek) pri Sv. Luciji, da jim odkaže stanovanje v to določeni odbor.

Predavanja: 1.) Rodbina in vzgoja, 2.) Država 3.) Pomen religije v družabnem razvoju, 4.) Žensko vprašanje, 5. Šolska higijena, 6.) O reformi učiteljske izobrazbe.

POVERJENIKI «NOVEGA RODA», ki še niso poravnali naročnine, se prosijo, da uredijo račune z upravo, ker je letnik zaključen.

Uprava mora plačati tiskarske stroške in nima nikakih fondov na razpolago.

Zastanki na naročnini so pri nekaterih vedno večji in bi bil čas, da jih poravnajo vsaj ob koncu šolskega leta.

Kdor pošlje denar po nakaznici, naj naslovi osebno na upravnika in ne na upravo.

Feljton

Stano Kosovel: LORD BYRON

(Nadaljevanje.)

Byron se ni razumel z materjo, ki ga je včasih obšipavala z izrazi ljubeznivosti brez meje, drugič pa ga je s svojim obnašanjem odbijala od sebe. V svoji otroški prešernosti je nazival mater «kruljev meh». Mrs Byronova je namreč bila neobičajno korpulenta in je v svoji hoji hudo racala. A tudi Byron ni bil suh. Da bi odvrnil od sebe debelost, ki ga je tako neprijetno spominjala na lastno mater že v mladih letih, se je postil, užíval po možnosti samo vegetarično hrano ter se udeleževal napornih sportnih iger. Kakšen je bil, si lahko predstavimo, če pomislimo, da so ga nesle njegove šibke noge jedva pol do tri-

Obstoj lista je v resni nevarnosti, če vsi poverjeniki ne storijo svoje dolžnosti.

Iz zakonodaje

Nekaj pojasnil o premeščenjih.

Pravkar se je odredba 18. oktobra 1923 znatno spremenila. Objavljamo nekaj pojasnil o tem:

Do 15. julija vsakega leta javi šolsko skrbstvo občinam prazna mesta. Tekom 20 dni je potem treba predložiti prošnje za preместitve.

Prošnja se upošteva:

a) če je imel prosilec zadnja tri leta le enkrat slabšo kvalifikacijo kot «dobro» (buono) in če ni dobil med tem časom kakšne kazni, izvzemši prvo, grajo (censura);

b) če je prosilec doslužil na svojem mestu vsaj 2 leti (po 140 učnih dni); izvzeti so slučaji, da kdo prosi radi posebnih rodbinskih razlogov in predloži dokaze;

c) preloži se lahko tudi proviz. titularno učiteljstvo. Za službena (uradna) premeščenja ne velja določilo o dveh letih službovanja na enem mestu. Ta premeščenja (per motivi di servizio) niso kazenska.

Ko preteče rok, se sestavi imenik prosilcev z razlogi, iz katerih žele biti premeščeni. V prošnjah je navesti največ pet krajev, kamor želi biti kdo premeščen; navesti je šole in ne sedeža občine; več kot pet krajev se ne upošteva.

Prednost imajo po sledečem redu:

1. rodbinski razlogi,
2. zdravstveni razlogi,
3. želja, priti v rojstni kraj,
4. službena starost in sposobnost.

Absolutna prednost radi rodbinskih razlogov se daje le v slučajih, da gre za poročene ali vdove z otroci in za vojne pohabljenice, ki so potrebni rodbinske oskrbe. Zdravstveni razlogi se dokažejo z zdravniškim spričevalom.

Prosilec, ki prosi premeščenja v rojstni kraj, naj navede vzrok (interes).

Službena starost je ona, ki je merodajna za nakazilo plače.

Službena sposobnost dokazuje spričevalo šolske oblasti.

Uradno premeščenim učiteljem se odkažejo defin. mesta še le potem, ko se odkažejo prosilcem.

Uradno premeščeni imajo pravico do odškodnine. Prošnja na kol. papir dveh list, s priloženim praznim kol. papirjem 2 L, s službenim spričevalom, ki ga izda šols. nadzornik ter s potrdilom registr. urada o vplačilu takse L 10, se pošlje potom did. ravn. na proveditorat. Razloge je treba natančno popisati.

Proveditorat mora rešiti prošnjo tekom avgusta in vsakemu osebno naznaniti. Tudi če je bila prošnja vsakrjena, se mora naznaniti prosilcu. Če dobi prosilec rešitev po avgustu, nič ne de.

Zamenjava mest ni dopuščena. Mogoče je le, da dva prosita vsak za mesto drugega in ni drugih prosilcev s prednostjo.

četrt ure daleč. In še pri tej hoji je skakljal kakor ptič, ki so mu noge le nekaka pritiklina. Često je živel samo od kisle vode, renškega vina in biskvita, o katerem se je nadejal, da mu bo pregnal nadležno tolščo.

Med materjo in sinom je prihajalo neprestano do sporov, v katerih je metala mati za Byronom kar ji je slučajno prišlo pod roko: kuhinjske klešče, nože, kljuge za obešanje obleke in podobne predmete. Deček se je pod temi vplivi nagibal k mračnjaštvu in ni mogel trpeti svoje roditeljice. Nekemu prijatelju, ki ga je nekoč opozoril: «Ti, tvoja mati pa je nora», je odvrnil: «To dobro vem».

Kako zgodaj je bil Byron čuvstveno razvit, izpričuje dejstvo, da se je prvič zaljubil, ko mu je bilo osem let. Drugo sporočilo celo pravi, da je prvič ljubil že v petem letu. Njegova druga ljubezen se je

vnela, ko je bil dvanajst let star. Dasi je videval tedanjo deklico, ki je bila eno leto starejša od nje, vsakih dvanajst ur, ga je vendar ljubezen tako izrjavala, da ni mogel ne jesti ne piti ne spati. Ljubil pa je takrat svojo sestrično Margareto Parkerjevo, eterično bitje krasne zunanosti. Margareto je v zorni mladosti pokosila sušica.

Najglobljo ljubezensko strast pa je vžgala v pesniku Marija AnaCharworth, daljna Byronova sorodnica. O tej ženski je menil Byron, da bi bila zmožna izgladiti nasprotja v njegovem življenju in združiti dve bitji v sreči. Toda Marija Ana je bila oddana. Poročila se je z mistrom Mustersom in je smatrala ljubavna razodetja dve leti mlajšega lorda Byrona samo za sentimentalno ljubezensko zadevo. Nje ga pa je peklo in razjedalo, da ga je Marija Ana kakor vsi drugi zaničevala radi pohabljenosti. Kako je mislil Byron o tem oboževanem bitju, svedočijo vrste, katere ji je posvetil:

«Kot mesec tam na daljnem horizontu
je stala deklica na tisti meji,
kjer ženska se prične; —»

L. 1805, se je Byron odpravil v Cambridge, kjer je stopil v Trinity College. Študiral je zelo nemarno. Srce ga je venomer gnalo v tuje kraje. Bil je pač pravi sin svojega očeta, katerega krvi ni zatajil nikdar v sebi. Z materjo sta si bila ta čas daleč narazen.

Svoji polusestri Avgusti je tožil pesnik v pismih, da mati ne zna občevati z njim. Mesto da bi z njim govorila in razpravljala, ga je psovala kakor da ima pred seboj največji izmeček človeške družbe. Krotil pa je Byron to materino obnašanje s svojo posebno metodo; če je mati besnela, se je on brzdal in molčal. A baš to je mater še bolj podžigalo v njeni divjosti.

Byron je bil v tej dobi — kakor vedno v svojem življenju — zelo zapravljen. Štedil ni nikjer. Mati pa je imela o gospodarstvu čisto drugačne pojme. Konflikti med obema so postajali sčasoma tako strastni, da sta se nekoč sprla in po prepiru vsak zase naskrivaj odšla k bližnjemu lekarnarju, kjer sta po ovinkih poizvedovala, če ni ta ali oni kupil strupa, da si zavda in napravi konec svojemu peklenškemu življenju. In čudno se sliši, da je bil baš v tej dobi Byron tako plah in boječ, da so ga ljudje po krivem imeli za bitje neizmernega ponosa.

II.

Začetki Byronovega pesnikovanja segajo v lordova mladeniška leta. Že v petnajstem, šestnajstem

in sedemnajstem letu je Byron pisal stihe. Kakšni so bili, bomo videli pozneje.

Od leta 1. 1806. do leta 1807. se je mudil Byron v mestecu Southwell. Tam se je v njem oglašila pevska žila. Prvence je čital v krogu prijateljske družine Pigotove. Njeni člani so izdelke odobravali in Byrona vzpodbujali na nadaljno delo. Byron se je tako navdušil, da je res začel pripravljati zbirko. A predno jo je izdal, je trajalo dolgo. Izbiral in preresetaval je pesmi, jih izpreminjal in dopolnjeval. Nekaj se mu ni zdelo v redu. Slednjič se je v marcu 1807. odločil priti na svetlo. Dal je knjižici naslov «Hours of idleness» (Ure brezdelja), podpisal pa se ni s pravim imenom, temveč s psevdonimom «Mladoletnik».

«Ure brezdelja» so bile malo pomembno dejanje. Byron je v publikaciji pokazal, da ume posnemati pisatelje, katere je čital v šoli. Natisnil je tudi nekaj izvornih izlivov ljubezni, prijateljstva in sentimentalnosti. Vse skupaj pa je imelo pičlo vrednost, dasi so pričale nekateri kitice o resničnem, a nezrelem poetu.

Prišla je kritika. Oglasila se je «Edinburgh Review», recenzični tribunal tedanje dobe. Januarja 1808. je objavil lord Brougham anonimno oceno Byronove knjige. Ton recenzije je bil skoz zafrkljiv. Nekaj stavkov za primer: «Avtor je hotel očitno povedati s svojim psevdonimom naslednje: Poglejte, kako pišejo mladoletni! Ta pesem je delo šestnajstletnega, ona zopet osemnajstletnega mladeniča. Ne čudim se, da so ti revni stih nastali med gimnazijo in vseučiliščem, kajti vsak deseti gimnazist piše boljše verzke kakor lord Byron.»

Ocena je pesnika razjarila. Da niso odobravali knjige njegovi prijatelji, mu je bilo umljivo, toda «Edinburgh Review» je veljala za prvo kritično inštanco v Angliji! Prijatelju Becherju, katerega je v literarnih vprašanjih visoko cenil, je Byron odpustil, da je odklanjal njegove pesmi. Anonimna kritika pa je samo podžigala njegovo upornost. Brougham se je namreč drznil iti tako daleč, da je Byronu svetoval, naj opusti pesnikovanje in se loti kakega pametnejšega dela.

Kako so ga zadele besede edinburškega vestnika, o tem je pesnik vedel pripovedovati še deset let pozneje: «Ko sem prečital oceno, sem pobesnel. Sklenil sem, da se osvetim. Malodušje se me ni lotevalo, a bolela me je brezobzirnost, ki me je z njo recenzent razparal.»

(Dalje).

Razno

Bela vrana. V eni zadnjih števil mesečnega glasila proveditorata za Lombardijo je čitati:

Proveditor je zelo vesel, kadarkoli ima priložnost govoriti učiteljstvu o šolskih ali slovstvenih rečeh, toda užaljen bi bil v svojem samoljubju, če bi domneval, da pride kak učitelj k zborovanju ne morda radi želje, prisostvosti simpatični prireditvi ali intelektualnemu sestanku, ampak zaradi tega, ker uboga ukaz višjih. Nobenemu nameščencu, ki so odvsnili od tega urada (proveditorata) ni dovoljeno rabiti svojo oblast na kakršenkoli način, da bi prisilil učitelje, naj se udeleže kakega podobnega sestanka. Kidor ne želi biti pri kaki konferenci ali pri šolski slavnosti ter pride za dušo, ki hoče doprinesiti žrtev, v strahu, da bo njegova odsotnost povzročila nevoljo predstojnikov in njemu neprimlike in kazni, dokazuje, da sam sebe malo čisla in da ne bo mogel nikdar zahtevati, naj ga spoštujejo drugi, in še najmanj predstojniki. —

Bela vrana, v čigar področju se take stvari odražajo, je comm. Steiner v Milanu. Pri nas smo za nekaj nad pol stoletja nazaj, v tistih časih, predno se je na Dunaju odprl «Schmerlingov teater», ki so mu dejali tudi parlament...

Sociologija — učiteljstvu prepovedana. Sredi junija je sklical samóizobraževalni odtok logaškega učiteljskega društva sestanek, na katerem je imel predavati dr. Tuma o temeljnih pojmih sociologije. Sestanek pa je sreski poglavar po brzobjavnem nalogu vel. župana preprečil.

Ni to nič novega, a je značilno. Nekaj podobnega je isti predavatelj doživel predlanskim v Tolminu. Pojasnil pa je, kaj je sociologija in podprefekt je predavanje dovolil.

Morda je koren besede «soc» res nevaren, vendar nima sociologija prav ničesar skupnega s socializmom in je čisto samostojna veda, ki so jo v češkoslov. republiko uvedli celo na učiteljske. Ah — časi so taki in se pogosto posreči kak dovtip. Ta, logaški, ni prav nič slabši od onega, ko so uradno črtali

z veselicega sporeda zaljubljeno pesem «Jaz bi rad rož rdečih» — radi njenega izrazito... revolucionarnega značaja. Tableau!

Verboten. — Rimska «Diritti della Scuola» poroča pod tem naslovom o razmerah v Julijski Krajini tako le:

Verboten. — To je tema za vsakoletni spis, ki bi ga šolske oblasti v Julijski Krajini razvijale s periodičnimi okrožnicami učiteljstvu.

Prepovedano ploskati šolskim uredbam in poslovanju ter življenjskim pogojem, ki so jih pripravili učiteljstvu.

Prepovedano razpravljati o političnem in šolskem tisku.

Prepovedano razpravljati o stanovskih društvih.

Prepovedano omenjati to voditeljem šolskega urada v dobro sestavljenih spomenicah.

Prepovedano poročati v rednih avdijencah neposrednemu predstojniku.

Prepovedano govoriti o vsem v zborih, ki so sestavljeni iz več kot ene osebe.

Prepovedano skrivaj povedati v roznato in previdno uho poštene soproge... in ne govorimo o strpljivi tašči.

Prepovedano govoriti v lastnem srcu.

Prepovedano misliti, da pod Avstrijo... Ssss! Verboten! —

Da je res «Verboten», dokazuje že naslednji zvezek omenjene revije, ker se opravičuje, da proveditorat ni izdal nikake okrožnice. Koliko stvari se je prepovedalo brez okrožnic! Mi bi jih lahko navedli in pisec pušič pod «Verboten» tudi. Toda «Diritti della scuola» se raje umaknejo, ker da so bili osleparjeni, preklicujejo in obžalujejo. Proveditorat ni ničesar prepovedal, morda pa kdo po hierarhični lestvi navzdol...

Ubože šolske pravice, v kakšne dobre in pogumne roke ste prišle!

Naglica ni prida. V zadnjih mesecih so se disciplinarne preiskave epidemično razvile. Kdor je o tem odločal, ni vedel za pedagoško resnico, da morajo biti kazni redke, če naj zaležejo. Značilno so vzroki preiskav, ki nimajo največkrat nič skupnega s šolo. Zato se izvijajo iz trte prestopki politične nravi.

Zanimiv slučaj je bil t. Ribariča, ki so ga premetili v Kojško v Brdih. V Istri da ni več zanj prostora, ker ni delal za mirno sožitje. (Mirno sožitje motiš že s tem, da izpregovoriš v svojem jeziku; nekatere to hudo razburi in mirno sožitje ni več mogoče po tvoji krivdi.) Ko je bil odlok t. R. že spisan, je prinesel «Popolo di Trieste» pohvalo, da je omenjeni imel v znani Račji vasi dolg patrijotičen govor o priliki kraljevega jubileja. Baje je to tovariša rešilo. Dokazuje pa, da niso bile ovadbe proti R. utemeljene, ampak da jih je narekovala zloba. Krivica se je sicer popravila in imamo eno politično zasledovanje manj, toda le slučaj je tako nanesel. A koliko krivic se je že storilo samo radi lahkomišelnosti prenašanih odredb, ki ne bodo nikdar popravljene!

Učne knjige so odobrene 10. junija. Do 10. julija morajo biti izbrane od učiteljstva za vsako šolo. Stanovski listi se vprašujejo, če bo učiteljstvo sploh pravočasno sprejelo sezname odobrenih knjig, da jih izbere.

Slov. učiteljstvo je te skrbi prosto. Materinski jezik se po najnovejši metodi poučuje — brez knjig. Tako se dosežejo najboljši uspehi in ni treba ne odobrenj, ne papirja, ne tiskarn. Treba je le filozofov in reform ter nadzornikov in ravnateljev, ki so vneti za razvoj šolstva in za svoje... stolčke.

Suspendiran. Tov. Bercè, ki je bil 1. maja napaden, je suspendiran. Enako je suspendiran učitelj Olita. Učitelju Pace, ki je bil v družbi z Olito, se ni zgodilo nič.

28. V. je odpuščena g. ca Čotar Olga, učiteljica v Podkrajju, kjer je bil odpuščen o veliki noči g. Cernigoj Karl. Vložila je proti odpuščenju priziv na učno ministrstvo, ker so ovadbe take, da bi morala kazensko postopati proti denuncijantom, če bi jih poznala.

Disciplinarna preiskava t. Prašer ni bila zaključena v treh mesecih, kakor predpisuje zakon. Ne vemo, zakaj se zakon ni spoštoval.

Komisija za natečajne skušnje v l. 1925-27. je tako sestavljena: predsednik Graziossi, udje profesorji Nordio, De Micheli, Briol in nadzornik Loiacono.

Peto pokrajinsko zborovanje U J U (poverjeništvu Ljubljana) se bo vršilo letos v Šoštanju in sicer 4. in 5. julija.

Ugotovitev. «La coltura popolare» ugotavlja, da bo letos končalo učiteljska okrog 200 novih učiteljev. Ker je v vsej državi 123 zadnjih letnikov, preračunanih po 35 gojencev, bi morale končati učiteljske 4375. Reforma je torej tako temeljita, da imamo že krizo na vratih: nedostajanje učiteljstva. Kar pa nas ne spravi iz tira: bodo pa stari serženti poučevali...

Testo unico prinaša vsa znana določila glede državnega učnega jezika na naših šolah. Znamenje, da so se izkazala in da bodo še v veljavi.

Učna knjiga o kmetijstvu. Tovarš Janko Furlan dovršuje učno knjigo o kmetijstvu, s posebnim oziranjem na uporabo učitelja in učenca v osnovni šoli. Opozarjamo že sedaj na to novo delo, ki nam je zelo potrebno.

Kdor se zanima za knjigo, naj se obrne naravnost do pisca (Nadanje selo. p. S. Pietro del Carso).

«Zaročenca» (I promessi sposi), milanska zgodba iz 17. stoletja. Odkril in preuredil Alessandro Manzoni. Poslovenil dr. Andrej Budal. Izdala in založila «Narodna knjigarna» v Gorici v letu 1925. Tiskala «Narodna Tiskarna» v Gorici. Cena broširanemu iztisu L 30.—, vezanemu L 34.—, po pošti 3 lire več. Za Jugoslavijo (franko) broširanemu iztisu 85 Din., vezanemu 95 Din. — Obsega: 576 strani in 36 ilustracij. Vel'kost 18×25 cm.

Slovenci smo s to izdajo dobili izvrsten prevod italijanskega romana «Zaročenca» (I promessi sposi) svetovnega slovesa, katerega je v letu 1842. po dvajsetih letih dela na svetlo dal sloveči romanopisec Alessandro Manzoni. Prva italijanska izdaja tega romana je bila takoj razprodana, in sloves Manzonijevih «Zaročencev» je prestopil državne meje. Veliki narodi so roman takoj prevedli na svoje jezike, in tako je postal roman «Zaročenca» prava duševna hrana vsega naobraženega sveta. V sami Italiji je ta roman dosegel že nad 150 izdaj. Polne so ga ljudske, srednje in visoke šole zbog visokokulturne, moralne in vzgojne vsebine, kakor tudi zbog napeto zanimive snovi, ki je vzeta iz življenja milanskega ljudstva v strašnih dnevih kuže, vojske, ropov in požigov od strani razbrzdanih plemičev. V to skrajno napeto opisovanje je vpletena ljubavna tragedija lepe mladenke Lucije z Renzom, ki sta morala prenesti nadčloveške žrtve, da sta končno dosegla svoj cilj — poroko.

Društva, šolske knjižnice, zasebniki, sezite po nesmrtnem romanu slavnega Manzonijskega!